

عملیات سری آمریکا برای نجات «بوریس یلتسین»

هفته نامه تایم در بخش اروپایی شماره ۲۹ خود گزارش مفصلی از دخالت «گروه مشاوران آمریکایی» در انتخابات روسیه را منتشر کرده است. در زیر اهم مطالب این گزارش به استحضار خوانندگان ارجمند می‌رسد.

بالاخره مردم روسیه، در دور دوم انتخابات، بوریس یلتسین را برگزیدند. یلتسین با ۱۳ درصد تفاوت آرا، بر رقیب کمونیست خود، گنادی زیوگانف فایق آمد و بدین طریق، شرایط لازم برای ادامه روند اصلاحات روسیه فراهم شد. در زمستان گذشته، درصد حمایت از بوریس یلتسین، عددی یک رقمی بود. عوامل بسیاری در تغییر تناسب آرا مؤثر بودند، اما بی‌شک، مهمترین و اساسی‌ترین آن‌ها تاکنون مخفی مانده است. یک گروه از مشاوران سیاسی ایالات متحده آمریکا، چهارماه تمام، در عملیاتی کاملاً سری، فعالیت دفتر انتخاباتی یلتسین را هدایت کردند.

تمام عصر روز ۱۷ دسامبر ۹۵، «فلیکس برای نین» (Flex Braynin) در اتاق پذیرایی میهمانان دولتی مسکو نشسته و اخبار انتخابات دومای روسیه را تعقیب می‌کرد. نتیجه انتخابات از عقب‌نشینی شدید احزاب حامی اصلاحات که یکی از آنها حزب وابسته به یلتسین بود، حکایت داشت. کمونیست‌ها و متحدانشان، کنترل دومای روسیه را به دست می‌گرفتند. نگرانی به ویژه از آن جهت جدی بود که انتخابات ریاست جمهوری روسیه، تنها ۶ ماه دیگر برگزار می‌شد. موقعیت یلتسین در انتخابات آتی، به شکل بی‌سابقه‌ای بد بود. این وضعیت واکنشی بود در برابر عملیات سبانه ارتش روسیه در چچن، دیکتاتوری فزاینده و برنامه اصلاحات اقتصادی او که فساد، رنج و محرومیت را برای مردم روسیه به ارمغان آورده بود.

«فلیکس برای نین»، فوتبالیست پیشین بلاروس (۴۸ساله) در سال ۱۹۷۹ به سانفرانسیسکو مهاجرت کرد. در آن زمان تنها ۲۰۰ دلار در جیب خود داشت، لذا به حرفه نقاشی ساختمان منازل روی آورد. اما اکنون مرد بسیار ثروتمندی است که شغلش دادن مشاوره به سرمایه‌گذاران آمریکایی برای فعالیت اقتصادی در روسیه است. «برای نین»، گفتگوهای محرمانه خود را با بعضی معاونین یلتسین و از آن جمله معاون اول نخست‌وزیر یعنی «اولگ ساسکوتی» (Oleg Soskovets) که در آن زمان مسئول مبارزات انتخاباتی یلتسین بود، آغاز کرد. بالاخره در اوایل فوریه به‌عنوان مسئول گزینش مشاوران آمریکایی برگزیده شد. عملیات بایستی کاملاً سری می‌ماند. «برای نین» می‌گوید: «مخفی‌کاری از اهمیت درجه اول برخوردار بود. آشکار است که اگر کمونیست‌ها، پیش از انتخابات از وجود کارشناسان آمریکایی در ستاد انتخاباتی یلتسین مطلع می‌شدند، او را به‌عنوان آلت دست آمریکا به مردم معرفی و رسوایش می‌کردند. ما به‌این مشاوران نیازی حیاتی داشتیم، اما در همان حال وجود چنین مشاورانی، در ستاد انتخاباتی یلتسین خطر بسیار بزرگی محسوب می‌شد».

پس از مدت کوتاهی اعضای گروه مشاوران آمریکایی برگزیده شدند:

۱- فرد لوول (Fred Iowel) وکیل اهل سانفرانسیسکو، رابط نزدیک حزب جمهوریخواه

۲- ریچارد درسنر (Richard Dresner) از دستیاران درجه اول بیل کلینتون در انتخابات فرمانداری آرکانزاس.

۳- جو شامیت (Joe Shumate) متخصص در امور انتخابات، کارشناس G.O.P در امور تحلیل اطلاعات سیاسی.

۴- جورج گورتون (George Gorton) استراتژیست فرماندار کالیفرنیا پتی ویلسون (Pete Wilson).

۵- استیون مور (Steven Moore) متخصص روابط عمومی.

لازم به ذکر است که «ریچارد درسنر»، در مدت ۴ ماه فعالیت انتخاباتی، حداقل دوبار با «دیک موریس» (Dick Morris) ملاقات کرده است. «دیک موریس»، هم اکنون از مشاوران عالی‌رتبه بیل کلینتون به‌شمار می‌رود. بنابراین تردیدی وجود ندارد که دولت آمریکا کاملاً در جریان فعالیت این گروه قرار داشته است.

یک هفته بعد، گروه مشاوران آمریکایی، در مسکو بودند. براساس بعضی نظرسنجی‌ها، پنج نامزد انتخابات و در رأس آن‌ها، گنادی زیوگائف از بوریس یلتسین جلوتر بودند. رییس جمهور از حمایت تنها ۶٪ مردم برخوردار بود «درسنر» می‌گوید: «در چنین شرایط در آمریکا، به‌رییس جمهور توصیه می‌شود، خود را برای تصدی مسئولیت دیگری آماده کند.»

تا دوروز هیچگونه ملاقاتی بین گروه مشاوران و اعضای دولت یلتسین انجام نگرفت. در واقع برای حفظ مسایل امنیتی، هرگز بین بوریس یلتسین و گروه مشاوران، ملاقاتی انجام نشد، «برای نین» در گفتگویی با «درسنر» به‌او گفت: «در کشور ما گروه‌های زیادی مشغول فعالیتند و امکان درز اخبار بسیار است. ملاقات مستقیم با یلتسین، به‌معنای پذیرش خطر بزرگی است. شما بزرگترین راز ما هستید.» بالاخره در ساعت ۳ بعدازظهر ۲۷ فوریه «درسنر» با «ساسکووتس» ملاقات کرد. معاون اول نخست‌وزیر روسیه به‌زبان انگلیسی پرسید: How's our friend Bill doing? (حال دوست ما بیل چگونه است.) در این ملاقات «درسنر» پیشنهاداتی را در ۵ صفحه به‌معاون اول نخست‌وزیر ارائه داد. «ساسکووتس»، پس از مطالعه پیشنهادات، ضمن اشاره به‌روزهای باقیمانده تا انتخابات خاطرنشان کرد: «وقت اندک است. فعالیت خود را شروع کنید. من به‌رییس جمهور خواهم گفت که آمریکایی‌ها با ما هستند.» سپس «ساسکووتس» با اشاره به‌امکان بسیار ضعیف موفقیت بوریس یلتسین و عدم تمایل قطعی مشاوران او به‌تفویض قدرت به‌کمونیست‌ها، با لحنی تهدیدآمیز گفت: «یکی از وظایف شما این است که یک ماه قبل از انتخابات به‌ما

اطلاع دهید که آیا ما انتخاب را خواهیم برد یا خیر، تا در صورتی که در گزارش شما عدم امکان موفقیت یلتسین مطرح باشد، انتخابات را فوراً لغو کنیم.»

برای ایجاد پوشش امنیتی، قراردادی بین شرکت صنعتی بین‌المللی Bancorp Inc سانفرانسیسکو - که «برای نین» نمایندگی آن را در مسکو به عهده داشت و شرکت Dresner-Wickers در Bedford Hills نیویورک منعقد شد. بر طبق مفاد توافق، مدت قرارداد ۴ ماه اعلام شد که از اول ماه مه آغاز می‌شد. دستمزدی برابر ۲۵۰۰۰۰ دلار به گروه مشاوران آمریکایی پرداخت می‌شد. کلیه هزینه‌های گروه مشاوران به عهده مقامات روسیه بود. برای هزینه‌های انتخاباتی بودجه، نامحدود بود.

یک هفته بعد، گروه مشاوران آمریکایی، فعالیت تمام وقت خود را آغاز کردند. اما رابط آن‌ها با دفتر یلتسین، دیگر «ساسکوتس» نبود. این وظیفه به عهده «تاتیانا دیاچنکو» (Tatiana Dyachenko) - دختر یلتسین گذاشته شد. تاتیانا ۳۶ ساله و مهندس کامپیوتر، به این علت به این سمت برگزیده شد که به عنوان دختر یلتسین، هم امکان تماس راحت تر گروه مشاوران و رئیس جمهور را فراهم می‌ساخت و هم آن‌که چون دارای هیچگونه پیشینه سیاسی نبود، امکان ظن مخالفان به او تقریباً وجود نداشت.

گروه مشاوران آمریکایی در هتل ریاست جمهوری، طبقه یازدهم اتاق ۱۱۱۹ و «تاتیانا» در اطاق ۱۱۲۰ مستقر شدند. هتل ریاست جمهوری یک هتل معمولی نیست. اقامت در آن به دعوت ریاست جمهوری صورت می‌گیرد و افراد مسلح مجهز به لباس ضد گلوله از آن حفاظت می‌کنند. به گروه مشاوران آمریکایی کارت «دفتر ریاست جمهوری» داده شد تا هویت خود را بهتر مخفی کنند، مترجم، نمایر، چاپگر و کامپیوتر در اختیار گروه گذاشته و نقشه روسیه بر روی دیوار نصب شد. نتایج نظرسنجی‌ها و درصد آرا در نقاط مختلف کشور مورد بررسی قرار گرفت و علائم خاصی روی نقشه حک شد. نمودار نظرسنجی‌های انتخاباتی به طور روزمره ترسیم شد.

با نگاهی کوتاه به مطبوعات روسیه، گروه مشاوران آمریکایی دریافتند که مردم از تعویق پرداخت دستمزدها، به شدت خشمگینند. گروه مشاوران از دفتر ریاست جمهوری خواستند که رئیس جمهور اقداماتی را در این مورد صورت دهد. وقتی معاونین یلتسین به گروه مشاوران اطلاع دادند که رئیس جمهور قول داده است که مشکل دستمزد کارکنان دولت را حل کند، «درسرن» در پیامی نوشت: «تنها وعده کافی نیست. دولت باید حقوق معوقه را بپردازد و سپس همه مردم را از تحقیق وعده‌های خود آگاه کند.» مشاوران آمریکایی با تأکید بر اهمیت «تکرار» در امر تبلیغات خاطر نشان ساختند: «تجربه ما نشان می‌دهد که چنین اخباری باید حداقل ۸ تا ۱۲ بار به اطلاع مردم برسد، تنها پس از آن است

که مردم آن‌ها را خواهند پذیرفت.»

اما موقعیت سیاسی یلتسین وخیم‌تر از آن بود که تنها با این اقدامات قابل اصلاح باشد. «درست» می‌گوید: «پژوهش‌های ما نشان داد که بیش از ۶۰ درصد مردم یلتسین را مردی فاسد و بیش از ۶۵ درصد مردم او را منهدم‌کننده اقتصاد کشورشان می‌دانند. ما در گودالی عمیق قرار داشتیم، واقعاً عمیق.»

در گزارش ۱۰ صفحه‌ای گروه مشاوران آمریکایی که در دوم مارس تهیه شده، آمده است: «رای دهندگان به یلتسین باور ندارند، و اقدامات او را تأیید نمی‌کنند. مردم خط‌مشی کمونیست‌ها را ترجیح می‌دهند.» در این گزارش در صدر پیشنهادات گروه مشاوران آمریکایی آمده است: «تنها راه پیروزی آن است که خود را به عنوان آلت‌رناتیو کمونیست‌ها به مردم معرفی و سپس به هر قیمتی که شده، حرکت کمونیست‌ها را متوقف کنیم.» در ادامه این گزارش گفته می‌شود: «تبلیغات شدید ضد کمونیستی باید آغاز شود. این تنها راه پیروزی است.»

گروه مشاوران آمریکایی به یلتسین توصیه کردند، در برنامه‌های تلویزیونی شرکت کند و به این طریق، در واقع در خانه میلیون‌ها روس حضور یابد. در این توصیه‌نامه آمده است: «رییس جمهور هنگام سخنرانی باید با دردهای مردم ابراز همدردی کند و اعلام دارد که او از رنجی که مردم در این دوره متحمل شده‌اند، آگاه است. در این برنامه‌های تلویزیونی که نباید بیش از ۱۵ دقیقه باشد، در پشت رییس جمهور باید نه تنها افراد میانسال و کهنسال ملبس به کت و شلوار، بلکه همچنین جوانان، زنان و مقامات محبوب، مثلاً شهردار مسکو، حضور داشته باشند.» گروه مشاوران با درک این مسئله که مردم روسیه، یلتسین را مردی منزوی و غیرقابل اعتماد می‌دانند، به مشاوران او توصیه کردند که «در تصاویر تلویزیونی، در کنار او بایستند». توصیه شد که در برنامه‌های تلویزیونی، «یلتسین باید از میان مقاماتی که برای او ابراز احساسات می‌کنند، خارج شده، پشت میکروفن قرار گیرد.»

پس از هر سخنرانی تلویزیونی، بوسیله تلفن از مردم نظرسنجی می‌شد و نمودار بررسی‌ها ترسیم می‌گردید. درگردهمایی‌ها و اجتماعات، وقتی که بوریس یلتسین سخنرانی می‌کرد، از چهره‌های مردم و واکنش‌های آنها در مورد بیانات مختلف، از جهات گوناگون فیلمبرداری انجام می‌شد و سپس نوارهای ویدیویی به دقت مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گرفتند.

بررسی‌های اولیه صحت عملکرد گروه مشاوران آمریکایی را نشان داد. گروه به‌ویژه به تأمل و تدبیر درباره این موضوع پرداخت که «چه مسایلی بیشتر، مردم را از کمونیست‌ها می‌نرساند؟ صف‌های طولانی، کمبود و ملی کردن مجدد اموال، اما آنچه مردم را بیش از

همه به وحشت می انداخت، جنگ داخلی بود.» اشمیت می گوید: «به همین دلیل ما به یلتسین و مشاوران او توصیه کردیم که محور تبلیغات باید روی این مسئله قرار گیرد که اگر یلتسین شکست بخورد جنگ داخلی آغاز خواهد شد.» به بیان دیگر ما باید مردم را متقاعد می کردیم که اگر خواهان آرامش هستید، از یلتسین حمایت کنید. «پژوهش هایی که توسط گروه های ویژه صورت گرفته بود نشان داد که تبلیغات ضد کمونیستی باید همچنان با شدت و حدت ادامه یابد. این توصیه به خوبی عملی شد و تا آخرین روز انتخابات ادامه یافت.

به توصیه گروه مشاوران آمریکایی، قرار شد در نیمه آوریل، دیداری بین بوریس یلتسین و بیل کلینتون انجام شود. هدف از این ملاقات، آن بود که به مردم نشان داده شود که غرب و ایالات متحده از بوریس یلتسین حمایت می کنند و او از اعتبار بین المللی برخوردار است.

«اشمیت» می گوید: «از آنجا که با رییس جمهوری روبرو بودیم که سلامتش در مظان تردید قرار داشت، توصیه شد، حداقل ۴ ساعت نوار ویدیویی از او تهیه شود. هدف از این برنامه ها که بایستی شادابی و صحت یلتسین را نشان می دادند این بود که در مواقع اضطراری از آن ها استفاده شود.»

از اوایل آوریل، رادیو و تلویزیون روسیه به بازوی قدرتمند یلتسین تبدیل شدند و توصیه شد که اخبار چچن، به شدت تحت کنترل قرار گیرد. قدم بعدی کنترل مجلات و رسانه های گروهی روسیه بود که باید به حمایت از یلتسین و مخالفت شدید با کمونیست ها می پرداختند.

به توصیه این مشاوران، کارکنان دولت را وادار کردند که در اجتماعات هواداران یلتسین شرکت کنند. بنابر توصیه این مشاوران، یلتسین، پیشنهادات مکرر گنادی زیوگائف برای مناظره تلویزیونی را رد کرد. رادیو، تلویزیون و رسانه های گروهی، تبلیغات خود را حول این محور که «زیوگائف شکست خواهد خورد»، متمرکز کردند.

در پنجم ماه مه، گروه مشاوران آمریکایی با بررسی کاندیداهای نیروی سوم، به این نتیجه رسیدند که «الکساندر لبد» نیرومندترین نامزد نیروی سوم است. این مشاوران به یلتسین توصیه کردند که «پرداخت هربهایی برای کسب حمایت او از یلتسین ضروری است.» البته حمایت های مالی و لجستیکی مشاوران یلتسین از لبد که از مدت ها پیش آغاز شده بود، می بایست همچنان ادامه یابد. نظرسنجی ها نشان داد که اگر در دور دوم انتخابات لبد از یلتسین حمایت کند، یلتسین تنها ۲ درصد از آرای خود را از دست خواهد داد. این رقم کاملاً قابل اغماض بود. در پایان دور اول انتخابات، الکساندر لبد با کسب ۱۵

درصد آرا به موفقیت چشمگیری دست یافت. در پی این موفقیت، در یک اقدام کاملاً نمایشی، یلتسین فوراً وی را به عنوان «مشاور امنیت ملی روسیه» برگزید.

پخش گزارش CNN که پس از دور اول انتخابات تهیه شده بود، نشان داد که مردم عمدتاً به خاطر وحشت از آغاز جنگ داخلی به بوریس یلتسین رأی داده‌اند. پس از پخش این خبر «درس‌نر» با شادمانی فریاد زد: «نقشه ما عملی شد، کل نقشه ما عملی شد.» پس از دور اول انتخابات، فوراً، گروه‌های تحقیقاتی، کار خود را برای یافتن محورهای تبلیغاتی دور دوم انتخابات آغاز کردند. پس از بررسی تحقیقات این پژوهشگران، مشاوران آمریکایی ضمن تأکید مجدد بر تبلیغات ضد کمونیستی توصیه کردند «دور دوم انتخابات باید هرچه سریعتر انجام شود. سوم جولای مناسب است. نباید به زیوگانف فرصت داد که نیروهایش را تجهیز کند.»

از آنجا که یلتسین، پیشاپیش وعده داده بود که در صورت پیروزی، قانون و امنیت را برقرار خواهد ساخت، در فاصله دو مرحله انتخابات، سخنرانی‌های الکساندر لید که در آنها بر حفظ قانون و امنیت تأکید می‌ورزید، از اثربخشی بسیاری برخوردار بودند. بنابراین توصیه مشاوران آمریکایی، به منظور تحریک جناح‌های راست برای حمایت از یلتسین، نظرسنجی‌های دروغینی از رسانه‌های گروهی پخش شد که نشان می‌داد، رقابت دو نامزد انتخابات بسیار نزدیک است و راست‌ها، اگر نمی‌خواهند که کمونیست‌ها به قدرت برسند، باید از یلتسین حمایت کنند.

تنها عامل نگرانی، بیماری بوریس یلتسین بود. بنابراین توصیه مشاوران آمریکایی، مقامات روسیه به رسانه‌های گروهی و رادیو و تلویزیون روسیه دستور دادند که «حتی یک کلمه نباید درباره بیماری او خبری پخش شود».

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سال جامع علوم انسانی

بالاخره هفته گذشته، مردم روسیه گام تاریخی بلندی به سوی دموکراسی برداشتند و دیکتاتوری گذشته را رد کردند. مقامات روسیه نیز آموختند که می‌توان با ترفند و عملیات فریبکارانه که آمریکایی‌ها آن را به خوبی می‌دانند، آرای یلتسین را از ۶ درصد به ۵۳ درصد رساند.

ترجمه: مه‌رآن آذر مهر